

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

BM-1-071-410/16/2

DZP-VII-071-13/16

BPS/043-23-478/16

UWP: 160825 - 00160

Warszawa, 19 sierpnia 2016 r.

WYDZIAŁ WYKONAWCZY
WYSTYPIENIE
WYSTYPIENIE Dnia 25.08.2016r.
K1000 podpis: [signature]

BIURO PRAC SENACKICH
WYSTYPIENIE Dnia 26.08.16
nr 5061 podpis: [signature]

Pan

Stanisław Karczewski

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Senatowi Rzecznikowi Komitetu,

W odpowiedzi na przekazane przy piśmie z dnia 26 lipca 2016 r., Nr BPS/043-23-478/16 oświadczenie Pana Senatora Łukasza Mikołajczyka, złożone w dniu 22 lipca 2016 r., podczas 23. posiedzenia Senatu RP, w sprawie funkcjonowania ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz.U. poz. 1255, zwanej dalej ustawą), uprzejmie przedstawiam, co następuje:

W pierwszej kolejności odnosząc się do poruszanej przez Pana Senatora kwestii poszerzenia kręgu beneficjentów nieodpłatnej pomocy prawnej należy podkreślić, że w dniu 14 kwietnia 2015 r. Rada Ministrów przyjęła opracowany w Ministerstwie Sprawiedliwości projekt ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej oraz edukacji prawnej społeczeństwa, który w Sejmie RP był procedowany, jako przedłożenie rządowe (druk nr 3338).

Opracowana w Ministerstwie Sprawiedliwości wersja projektu początkowo zakładała, że do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej na zasadach określonych w projektowanej ustawie będą uprawnione jedynie osoby korzystające z pomocy społecznej.

Takie rozwiązanie określało krąg beneficjentów systemu nie odwołując się jedynie do prostego kryterium dochodowego. Pomoc społeczna może, bowiem zostać przyznana również z innych powodów niż ubóstwo. Kryteria w tym zakresie określa art. 7 ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), zgodnie, z którym pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 8) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 9) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 10) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W toku prowadzonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji społecznych uwzględnione zostały postulaty, w tym również podnoszone przez organizacje zajmujące się poradnictwem prawnym, poszerzenia kręgu osób, które będą uprawnione do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej.

Wobec tego katalog uprawnionych został poszerzony o:

- 1) osoby posiadające Kartę Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. poz. 1863);
- 2) osoby, które uzyskały decyzję lub zaświadczenie, o których mowa w art. 22 ustawy z dnia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1206);
- 3) osoby posiadające ważną legitymację weterana albo legitymację weterana poszkodowanego, o której mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. Nr 205, poz. 1203);
- 4) osoby, które ukończyły 75 lat;

5) osoby, które w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej znalazły się w sytuacji zagrożenia lub poniosły straty.

Ostatecznie krąg beneficjentów został ukształtowany w toku prac parlamentarnych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255) w ten sposób, że do otrzymania nieodpłatnej pomocy prawnej na zasadach w niej określonych są uprawnione osoby fizyczne:

- 1) którym w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930) i wobec których w tym okresie nie wydano decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia lub
- 2) które posiadają ważną Kartę Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. poz. 1863), lub
- 3) które uzyskały zaświadczenie, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1206 oraz z 2015 r. poz. 693), lub
- 4) które posiadają ważną legitymację weterana albo legitymację weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. Nr 205, poz. 1203), lub
- 5) które nie ukończyły 26 lat, lub
- 6) które ukończyły 65 lat, lub
- 7) które w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej znalazły się w sytuacji zagrożenia lub poniosły straty.

Szacunki dokonane przez Ministerstwo Sprawiedliwości wskazują, iż do skorzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej uprawnionych jest łącznie blisko 21 000 000 osób. Wyjaśnić przy tym należy, iż jest to liczba osób uprawnionych z poszczególnych grup beneficjentów, nieuwzględniająca jednakże sytuacji, w której ta sama osoba będzie mogła uzyskać pomoc na podstawie więcej niż jednej z ustawowych przesłanek.

Przyjęte rozwiązania z jednej strony możliwie szeroko określają krąg beneficjentów, z drugiej strony nie prowadzą do tworzenia nowych organów czy struktur organizacyjnych zajmujących się weryfikacją uprawnień do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej. Wiąże się to z ograniczeniem kosztów świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej przez wykorzystanie już istniejących instytucji.

Niemniej jednak określenie kręgu podmiotowego osób uprawnionych w art. 4 ustawy nie wyklucza dokonania w przyszłości stosownej nowelizacji tego przepisu. Musi to jednakże zostać poprzedzone uprzednim zebraniem i przeanalizowaniem danych i informacji o praktycznym funkcjonowaniu ustawy.

W tym też kontekście chcę zapewnić Pana Senatora, że Minister Sprawiedliwości, mając na względzie racjonalne wydatkowanie środków publicznych, szczególną uwagę przywiązuje do oceny funkcjonowania nowej usługi publicznej, jaką jest nieodpłatna pomoc prawna, zwłaszcza w pierwszych miesiącach jej funkcjonowania.

Prawidłowe funkcjonowanie regulacji dotyczących nieodpłatnej pomocy prawnej podlega badaniu przez Ministerstwo Sprawiedliwości na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy, który zobowiązuje Ministra Sprawiedliwości do corocznej oceny wykonywania zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej, w terminie do dnia 30 czerwca roku następnego. O wynikach dokonanej oceny Minister Sprawiedliwości obowiązany jest poinformować Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Podstawę tych ocen stanowią dane zbierane w oparciu o karty nieodpłatnej pomocy prawnej i przekazywane przez starostów w informacji zbiorczej o wykonaniu zadania. Zgodnie, bowiem z art. 12 ustawy starosta przekazuje Ministrowi Sprawiedliwości oraz właściwemu wojewodzie, nie później niż do końca pierwszego kwartału roku następnego, zbiorczą informację o wykonaniu zadania polegającego na udzieleniu nieodpłatnej pomocy prawnej na obszarze powiatu. Wskazane regulacje ustawowe zobowiązują, więc Ministra Sprawiedliwości do dokonania tej oceny za rok 2016 do dnia 30 czerwca 2017 r. Trzeba mieć przy tym na względzie, że omawiana ustawa zobowiązuje powiaty do przekazania kompleksowych danych o wykonaniu zadania w roku 2016 do dnia 31 marca 2017 r., co determinuje również termin dokonania oceny funkcjonowania nieodpłatnej pomocy prawnej przez Ministra Sprawiedliwości i jej przekazanie Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Pragnę przy tym poinformować Pana Senatora, że do przeprowadzenia i przedstawienia takiej analizy odnoszącej się do pierwszych miesięcy obowiązywania ustawy, Minister Sprawiedliwości zobowiązany został również przez Komisję Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP.

Stąd pismem z dnia 29 lutego 2016 r. Minister Sprawiedliwości zwrócił się do wojewodów z prośbą o comiesięczne przekazywanie informacji na temat liczby udzielonych porad prawnych z podziałem na punkty prowadzone przez adwokatów lub

radców prawnych oraz organizacje pozarządowe, a także o kwartalne przekazywanie danych zbiorczych o wykonaniu zadania polegającego na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej, w oparciu o załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej (Dz.U. poz. 2186).

Pozwoli to uzyskać dane umożliwiające kompleksową ocenę funkcjonowania rozwiązań ustawowych. Jednakże rzetelne sporządzenie oceny wymaga przeprowadzenia jej po upływie określonego czasu, dzięki czemu, poprzez porównanie, możliwe będzie zaobserwowanie dynamiki zachodzących procesów generowanych przez regulacje wprowadzone w życie. Systematyczne gromadzenie i raportowanie danych, niezbędne do dokonywania cyklicznych podsumowań, na podstawie, których możliwe jest wyciąganie wniosków, pozwoli uniknąć spiętrzenia napływu informacji w jednym momencie i ułatwi rzetelną analizę otrzymanywanych treści. Uzyskane w ten sposób dane będą mogły stanowić podstawę dokonania oceny funkcjonowania nieodpłatnej pomocy prawnej, zwłaszcza w początkowym okresie obowiązywania ustawy, a także posłużą do określenia potrzeby ewentualnej nowelizacji jej przepisów.

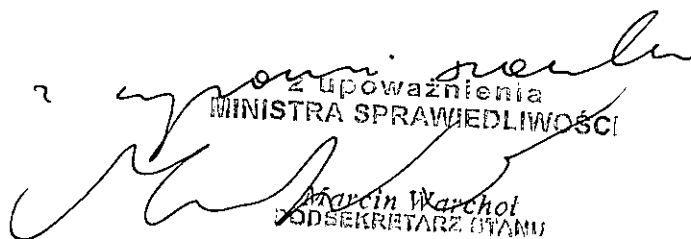
Z danych dotyczących funkcjonowania nieodpłatnej pomocy prawnej w I kwartale 2016 r. uzyskanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości za pośrednictwem urzędów wojewódzkich wynika, że w tym okresie udzielono 98 988 porad prawnych, w tym: 63 583 porad w 882 punktach prowadzonych przez adwokatów lub radców prawnych i 35 405 porad w 642 punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Powyższe pozwala na stwierdzenie, że średnio na jeden punkt prowadzony przez adwokatów lub radców prawnych przypadają ponad 72 porady, a na punkt prowadzony przez organizacje pozarządowe ponad 55 porad.

Natomiast dane o funkcjonowaniu nieodpłatnej pomocy prawnej w II kwartale 2016 r. są obecnie zbierane i opracowywane na potrzebę omówionej wyżej analizy. W oparciu o sprawozdanie przekazane przez Wielkopolski Urząd Wojewódzki można stwierdzić, że we wskazanym przez Pana Senatora okręgu wyborczym nr 95, składającym się z powiatów: kępińskiego, krotoszyńskiego, ostrowskiego i ostrzeszowskiego, w I kwartale 2016 r. udzielono łącznie 685 porad, co daje ponad 11 porad dziennie, a w II kwartale 2016 r. udzielono łącznie 825 porad, co daje ponad 13 porad dziennie. Wskazuje to na zwiększające się zainteresowanie społeczeństwa nową usługą publiczną na terenie wymienionych powiatów.

Jednakże posiadane w tej chwili dane nie są wystarczające, aby jednoznacznie przesądzić o ewentualnej konieczności i kierunku zmian legislacyjnych, w tym również odnoszących się do kręgu osób uprawnionych do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej. Zasady racjonalnego postępowania pozwalają na przyjęcie, że wnioski, co do ewentualnych zmian mogą zostać wypracowane po przeanalizowaniu danych, za co najmniej dwa kwartały. Dopiero po zebraniu i opracowaniu danych za II kwartał 2016 r., poprzez porównanie, możliwe będzie zaobserwowanie dynamiki zachodzących procesów generowanych przez regulacje wprowadzone w życie. Dokonane w ten sposób ustalenia i analizy będą stanowiły podstawę do ewentualnej optymalizacji przyjętych rozwiązań, w tym rozważenia rozszerzenia kręgu beneficjentów.

Ponadto pragnę również zwrócić uwagę Pana Senatora, że prawidłowość funkcjonowania rozwiązań przyjętych w uchwalonej ustawie jest również monitorowana przez Radę Nieodpłatnej Pomocy Prawnej oraz Edukacji Prawnej, która stanowi organ opiniotawczo-doradczy Ministra Sprawiedliwości. W zakres jej kompetencji wchodzi m.in. analizowanie wykonywania zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej, a także zgłaszanie propozycji w zakresie usprawnienia organizacji udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej.

Reasumując pragnę zapewnić Pana Senatora, że rozwiązania przyjęte w zakresie beneficjentów nieodpłatnej pomocy prawnej mają na celu wyrównanie szans społecznych poprzez umożliwienie określonym grupom dotkniętym różnej natury deficytami uzyskanie przy pomocy Państwa dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej jakościowo równoważnej poradzie prawnej, którą można odpłatnie nabyć na rynku.

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Marcin Warchol
DODSEKRETARZ STANU